

HAMMARBY-SKARPNÄCK HEMBYGDSFÖRENING

HEMBYGDSVANDRINGAR MED HAMMARBY-SKARPNÄCK HEMBYGDSFÖRENING

22 april 2019, invigning av skylten vid jättegrytan i Skarpnäck

Torbjörn Hallström och Hans Severinson berättar.

Fotograf Lennart Elovsson

Länk till filmen i Youtube (10 min): <https://www.youtube.com/watch?v=HjivE7yRLvs&t=5s>

Bilden visar jättegrytan på Malmaön, en av Sveriges största

Vi har samlats knappt 20 deltagare vid jättegrytan, belägen vid krönet av parkvägen från Skarpnäck till torpet Brotorp, en vacker vårdag, inramad av fåglarnas kvittrande.

Torbjörn Hallström önskar välkommen till denna första utflykt sedan hembygdsföreningen i Hammarby-Skarpnäck formellt bildades, genom att skåla med en bubblande dryck. Dagens ärende är invigning av den informationsskylt som dagen innan satts på plats på det 70-åriga järnstativ där en motsvarande skylt suttit tidigare. Hans Severinson presenterades som upphovsman till skylten, och ombads att berätta om den.

Om sig själv säger Hans att han växt upp här i gamla Skarpnäck och tillbringat mycket av sina unga år här i Nackaskogarna. Han har byggt koja nere vid åbrinken, tjuvfiskat gädda med ståndkrok, byggt timmerflotte och seglat till Söderbysjön och mycket annat. Han minns mycket väl skylten vid jättegrytan. En deltagare kunde vidimera att det fanns en skylt här för 50 år sedan. För ca fyra år sedan uppvaktade Hans stadsdelens dåvarande parkingenjör med ett erbjudande att få grytan rensad mot att kommunen bekostade en informationsskylt. Ett muntligt avtal slöts, staden skulle kontakta Stadsmuseet för genomförande, och jag och en vän offrade några timmar med att för hand tömma grytan från allsköns skräp. Den var helt full, och innehöll bland annat en hink full med ficklampsbatterier.

Men någon skylt kom aldrig, trots flera påminnelser, bl a till stadsdelens kulturkoordinator. När det informerats att parkingenjören gått i pension var hoppet ute. Vid det konstituerande mötet vid hembygdsföreningens bildande tog Hans upp frågan om skylten, och han åtog sig att ombesörja att en sådan kom upp, trots att föreningens namn ännu inte var beslutat.

Skylten gjordes i lasergraverat rostfritt, och har följande text:

JÄTTEGRYTAN I SKARPNÄCK

En jättegryta är en fördjupning i berget, bildad under slutet av den senaste istiden genom att en isälv av strömmande vatten under isen fått stenar att rotera runt i en virvel under lång tid. Den här jättegrytan upptäcktes när vägen byggdes år 1925 och är den största i Stockholm, med en diameter av 1,1 m och ett djup av 1,4 m. Större jättegrytor finns bl a på Malmaön och på Öja. Skylten uppsatt av Skarpnäcks Hembygd.

Hans beskrev målände hur här fanns ett tvåusen meter tjockt istäcke under smältning, och att vatten under ett oerhört tryck pressades mot marken där isälven passerade, och med hjälp av stenar och grus sakta formade den fördjupning som senare antogs vara verk av jättar. Torbjörn jämförde jättegrytornas tillväxt med en jättelik högtryckstvätt som verkar under hundratals år.

Den här grytan är den största kända i staden. En deltagare berättade att två mindre grytor finns i en sluttning vid Lilla Sickla, och Torbjörn och Hans lovade att föreningen ska ordna en utflykt dit.

Utanför stadens gränser finns flera jättegrytor. En finns på en villatomt i Gustavsvik. Mer spektakulära jättegrytor finns i skärgården. På Malmaön, Fågelbrolandet på Värmdö, finns cirka fem, varav en med hela fem meters diameter. Den ligger i ett naturreservat vackert beläget vid Nämndöfjärden, nåbar efter en halvtimmes skogs promenad. På Öja- ön, alltså Landsort, finns en med två meters diameter och ett djup av fyra meter (djävulskällan). Hans visade bilder på dessa, och hänvisade till hembygdsföreningen i Strömna, där Hans är aktiv, och som anordnar utflykter dit.

Refererat av Hans Severinson, januari 2021.